

- utnyttja värnpliktiga under grundutbildning, vilket innebär insats med ej färdigutbildad personal,
- "stående" värnpliktsförband genom förlängd tjänstgöring efter utbildningstiden vilket ständigt kostar mycket pengar och ger angriparen alla möjligheter att beräkna sin insats eftersom vår är fullt mätbar,
- "stående yrkesarmé", vilket innebär brott mot värnpliktsidén och enorma kostnader för ett för litet försvar eller

- inkallelser vid behov, vilket innehåller risken att man är för sent ute, kan jag fortfarande inte annat än rekommendera det sista alternativet. Glöm inte att det i sig innehåller en icke föraktlig styrka "stående förband" ur marinen och flygvapnet och bygger alltså på kompletterande inkallelser redan vid svaga indikationer på kris eller oroligheter.

WILHELM AGRELL:

En replik

Det är förvisso riktigt att jag i min artikel i SvT 2/89 avstod från att presentera något detaljerat förslag till lösning av de problem som hotet från ett strategiskt överfall ställer den svenska försvarspolitikern och försvarsplaneringen inför. Mitt huvudsyfte var att kritisera de resonemang som på skilda håll förts om våra möjligheter att få och reagera på förvarning och de förslag till åtgärder som skisseras bl a i Försvarsmaktutredning 88 och Försvarsmaktsidé 2000, liksom i Rossanders inlägg i SvT 8-9/88. Att jag än så länge inte vill precisera ett eget förslag borde inte förta värdet i en kritik av dem som redan ligger på bordet. Det är ju, eller borde i vart fall vara, utifrån en sådan granskning som debatten kan bidra till att klarlägga var de konstruktiva lösningarna bör sökas.

Utgångspunkten för mitt resonemang är att jag, till skillnad från Rossander, har en betydligt mer skeptisk hållning till våra möjligheter att *erhålla, tolka* och inte minst *reagera på* de varningssignaler som faktiskt kan komma att föregå ett strategiskt överfall. Här finns osäkerheter som vi aldrig kan trolla bort och som vi är tvungna att anpassa försvarsstrukturen efter.

Detta leder till att jag har svårt att dela Rossanders syn på hur vi skall kunna skapa en förmåga att vid behov disponera tillräckliga militära resurser för att omöjliggöra ett framgångsrikt strategiskt överfall. Osäkerheten kring våra förvarningsmöjligheter är nyckelproblemet, inte minst därför att angriparen kan manipulera dessa möjligheter i flera olika avseenden. För den som verkligen tror på våra

förvarningsmöjligheter behövs egentligen inga åtgärder alls eftersom ett strategiskt överfall då kan bortdefinieras som ett omöjligt angreppsfall, av det enkla skälet att erforderliga inkallelser omgående kommer att genomföras när ett spant politiskt och militärt läge uppstår.

Rossander ligger nära denna ståndpunkt, men argumenterar för att toleransnivån på förvarningssignaler bör sänkas så att det svenska försvaret börjar utnyttja beredskapsinkallelser mer aktivt än hittills så att inte motståndet blir alltför stort i en verklig krissituation. Mot detta talar att det finns en rad förhållanden som gör att sådana ambitioner i *realiteten* är svåra eller omöjliga att nå upp till, därför att beredskapsinkallelser inte bara handlar om förvarningsmöjligheter utan också om att denna typ av beslut påverkas av en rad andra faktorer som partitaktik, försvarsökonomiska prioriteringar och samhällsökonomi.

Rossander liknar de samhällsökonomiska konsekvenserna av en omfattande beredskapsinkallelse med senhöstens influensaepidemi. Det kan mycket väl hända att de samhällsökonomiska konsekvenserna av en beredskapshöjning i efterhand inte skulle visa sig vara annorlunda. Den avgörande skillnaden är istället att en influensaepidemi inte föregås av politiska beslut, den kommer när den kommer och är över när den väl haft sin gång. Liksom en kall vinter har epidemin sina samhällsökonomiska kostnader, vilka

kan summeras i efterhand. Det är någonting helt annat för de politiska beslutsfattarna att själva åsamka samhället kostnader, vilkas omfång man dessutom inte kan överblicka när beslutet skall tas. Ett genomgående tema under beredskapsåren var ju samlingsregeringens återhållsamma inställning till överbefälhavarens krav på inkallelser, något som var särskilt utpräglat i början av kriget.

Av de fyra tänkbara alternativen att möta behovet av tillräckliga styrkor som Rossander skisserar framstår därför en kombination av det första och det andra som det mest ändamålsenliga, alltså användningen av värnpliktiga under grund- (och repetitions-) utbildning i kombination med stående värnpliktiga beredskapsstyrkor. Detta skulle kunna garantera att en svensk stats- och militärledning, i alla lägen och oberoende av hur förvarningen fungerat, förfogar över styrkor och handlingsmöjligheter som gör det omöjligt för en angripare att "krypa under" vår mobiliseringströskel och genomföra ett strategiskt överfall.

Att dessa beredskapsstyrkor skulle kosta mycket kan säkert vara både riktigt och beklagligt men utgångspunkten för en diskussion av hotbilder och försvarsstrukturer måste rimligen vara att man först och främst försöker klarlägga vilken typ av resurser som egentligen behövs vare sig detta innebär ett radikalt brott mot etablerade försvarspolitiska principer eller ej.